

Suomen musiikkikirjastoyhdistyksen julkaisusarja 153

Yhtenäistetty Gustav Mahler

Teosten yhtenäistettyjen nimekkeiden ohjeluettelo

Heikki Poroila

Suomen musiikkikirjastoyhdistys
Helsinki 2013

Julkaisija
Suomen musiikkikirjastoyhdistys

Toimitustyö ja ulkoasu
Heikki Poroila

© Heikki Poroila 2013

Toinen laitos, verkkoversio 1.0

01.4

POROILA, HEIKKI

Yhtenäistetty Gustav Mahler : Teosten yhtenäistettyjen nimekkeiden ohjeluetelo / Heikki Poroila. – Toinen laitos, verkkoversio 1.0 – Helsinki : Suomen musiikkikirjastoyhdistys, 2013. – 10 s. - (Suomen musiikkikirjastoyhdistyksen julkaisusarja, ISSN 0784-0322 ; 153). ISBN 978-952-5363-52-4 (PDF)

ISBN 978-952-5363-52-4

Yhtenäistetty Gustav Mahler 2

Lukijalle

Böömissä, Itävalta-Unkarin keisarikunnassa juutalaiseen perheeseen syntynyt GUSTAV MAHLER (7.7.1860 – 19.5.1911) kuuluu niihin säveltäjiin, joiden arvostus alkoi vasta kauan kuoleman jälkeen. Elinaikanaan Mahler oli tunnetumpi kapellimestarina kuin säveltäjänä, mutta nykymaailmassa tilanne on aivan päinvastoin – ei vähiten siksi, ettei Mahlerin kapellimestaritaiteesta ole jäänyt soivia dokumentteja. Tänä päivänä Mahleria pidetään hyvin yleisesti päättyvän vuosisadan merkittävimpiin kuuluvana säveltäjänä, vaikka vain hänen myöhäistuotantonsa syntyi 1900-luvun puolella.

Mahlerin sävellystuotanto on hänen elinaikaansa (51 vuotta) nähden suppea. Sinfonioiden laajuus luonnollisesti muuttaa kokonaiskuvaa, vaikkei kappalemäärään vaikutakaan. Harvojen sävellysten eräs seuraus on ollut se, että käytännöllisesti katsoen koko Mahlerin tuotanto kuuluu säännöllisesti esitettävien ja levytettävien teosten joukkoon, huolimatta joskus poikkeuksellisen suurista esityskokoonpanoista. Tämä on epätavallista 1900-luvulla vaikuttaneiden säveltäjien keskuudessa, vaikkei säveltäjän toimenkuvaan enää kuulukaa käyttömusiikin suoltaminen hallitsijalle tai kirkolle.

Gustav Mahlerin elämää varjostivat jatkuvat monet onnettomuudet ja vastoinkäymiset, joista vähäisin ei ollut antisemitistinen elinympäristö. Hänen musiikkinsa moni-ilmeisyys – kriittisesti suhtautuvien mielestä eklektisyys – osoittaa kuitenkin luovan säveltaiteen ja arkielämän keskinäisen suhteen monimutkaisuutta. Loputtomien takaiskujen keskellä saattoi syntyä *Das Lied von der Erden* kaltainen elämän kauneuden ylistyslaulu, ei suinkaan synkistelevä ”kohtalonsinfonia”.

Gustav Mahlerin asema nykypäivän konsertti- ja levytysmaailmassa tuntuu vankkumattomalta. Pian sadan vuoden ikäisiä mammuttisinfonioita ei silti kaikkien ole vielä kukaan helppoa nielaista, ja ”kevyiden” teemojen jatkuva sotkeutuminen ”vakavaan” on joillekin ylivoimaisen vaikeasti nieltävä yhtälö. Toisaalta Mahlerissa on paljon sellaista suuruutta, lähes absurdin puolelle ulottuvaa valtavuutta, joka viehättää äärimmäisyyksistä kiinnostunutta nykyihmistä.

Mahlerin sävellystuotannon luettelointiin ei liity suurta dramatiikkaa. Kunnollisen teosluettelonkaan puute ei tuota ongelmia, koska harvalukuinen sävellysten joukko muutenkin on varsin hyvin dokumentoitu. Harvoin epätietoisuutta herättäviin yksityiskohtiin liittyy (joidenkin) sinfonioiden sävel-lajin merkitseminen. Yksiselitteinen sävel-lajin määrittäminen on monessa tapauksessa melko vaikeaa, mistä syystä on jouduttu valitsemaan vakiintunein tapa.

Viikissä helmikuussa 2013

Heikki Poroila

Gustav Mahlerin sävellykset

[Herzog Ernst von Schwaben]

► 1875-1878. Ooppera Josef Steinerin librettoon. Teos on kadoksissa.

[Kvintetot, piano, jouset]

► 1875-1878. Teos on esitetty Wienissä heinäkuussa 1878, mutta se on kadonnut.

[Sonaatit, viulu, piano]

► 1875-1876. Teos on todennäköisesti esitetty syyskuussa 1876, mutta se on sittemmin kadonnut.

[Kvartetot, piano, jouset, a-molli]

► 1876. Teos koostuu vain tempomerkinnällä ”Nicht zu schnell” varustetusta osasta.

[Kvartetot, piano, jouset, g-molli. Scherzo]

► 1876-1878. Teoksesta tunnetaan vain noin 36 tahtia Scherzon katkelmia.

[Sarjat, piano]

► 1877. Teos on kadonnut, mutta se on aikoinaan esitetty julkisesti.

[Die Argonauten]

► 1878-1880. Ooppera Mahlerin ja Josef Steinerin librettoon. Teos on kadoksissa.

[Im Lenz]

► 1880. Tenori ja piano. Teksti Gustav Mahler. Ensimmäinen laulu viisiosaiseksi suunnitellusta sarjasta. **Nimeke on muuttunut.**

■ Sag an, du Träumer am lichten Tag

[Maitanz im Grünen]

► 1880. Tenori ja piano. Teksti Gustav Mahler. Kolmas laulu viisiosaiseksi suunnitellusta sarjasta. **Nimeke on muuttunut.**

■ Ringel, ringel Reih'n

[Winterlied]

► 1880. Tenori ja piano. Teksti Gustav Mahler. Toinen laulu viisiosaiseksi suunnitellusta sarjasta. **Nimeke on muuttunut.**

■ Über Berg und Tal

[Das klagende Lied]

► 1880/1899. Kantaatti sopraanolle, altolle, tenorille, sekakuorolle ja orkesterille. Teksti Gustav Mahler Ludwig Bechsteinin sadun pohjalta. Nimeke viittaa alkuperäiseen kolmiosaiseen versioon.

[Das klagende Lied. Nro 1, Waldmärchen]

[Das klagende Lied. Nro 2, Der Spielmann]

■ Beim Weidenbaum im kühlen Tann. Ach Spielmann, lieber Spielmann mein

[Das klagende Lied. Nro 3, Hochzeitsstück]

■ Ach Bruder, lieber Bruder mein

[Das klagende Lied (1899)]

► Nimeke viittaa 1899 valmistuneeseen versioon, josta puuttuu kokonaan alkuperäisen kokonaisuuden ensimmäinen osa. Tämä versio esitettiin myös ensimmäisen kerran julkisuudessa. Se on myöhemmin jäänyt julkaisuissa harvinaisemmaksi kuin alkuperäinen versio.

[Lieder und Gesänge I]

► 1880-1883. Lauluääni ja piano. Mahler sävelsi vuosina 1880-1990 kolme sarjaa samalla otsikolla. Tässä luettelossa ne on erotettu toisistaan roomalaisella järjestysnumerolla.

[Lieder und Gesänge I. Nro 1, Frühlingsmorgen]

► Teksti Richard Leander.

■ Es klopft an das Fenster der Lindenbaum

[Lieder und Gesänge I. Nro 2, Erinnerung]

► Teksti Richard Leander.

■ Es wecket meine Liebe die Lieder immer wieder

[Lieder und Gesänge I. Nro 3, Hans und Grethe]

► Teksti Gustav Mahler. Sävelmä on sama kuin laulussa *Maitanz im Grünen*.

■ Ringel, ringel Reih'n

[Lieder und Gesänge I. Nro 4, Serenade]

► Teksti Tirso de Molina.

■ Ist's dein Wille, süsse Maid

[Lieder und Gesänge I. Nro 5, Phantasie]

► Teksti Tirso de Molina.

■ Das Mägdlein trat aus dem Fischerhaus

[Sinfoniat, a-molli]

► 1882-1883. Kadonnut varhaisinfonia.

[Rübezahl]

► 1883. Mahleriin omaan librettoon perustuva ooppera, jonka musiikki on kadonnut.

[Lieder und Gesänge II]

► 1887-1890. Lauluääni ja piano. Tekstit ovat kokoelmasta *Des Knaben Wunderhorn*.

[Lieder und Gesänge II. Nro 1, Um schlimme Kinder artig zu machen]

■ Es kam ein Herr zum Schösseli

[Lieder und Gesänge II. Nro 2, Ich ging mit Lust durch einen grünen Wald]

[Lieder und Gesänge II. Nro 3, Aus! Aus!]

■ Heute marschieren wir!

[Lieder und Gesänge II. Nro 4, Starke Einbildungskraft]

■ Hast gesagt, du willst mich nehmen

[Lieder und Gesänge III]

► 1887-1890. Lauluääni ja piano. Tekstit ovat kokoelmasta *Des Knaben Wunderhorn*.

[Lieder und Gesänge III. Nro 1, Zu Strassburg auf der Schanz]

[Lieder und Gesänge III. Nro 2, Ablösung im Sommer]

■ Kuckuck hat sich zu Tode gefallen

[Lieder und Gesänge III. Nro 3, Scheiden und Meiden]

■ Es ritten drei Reiter zum Tore hinaus!

[Lieder und Gesänge III. Nro 4, Nicht wiedersehen!]

■ Und nun ade, mein herzallerliebster Schatz!

[Lieder und Gesänge III. Nro 5, Selbstgefühl]

■ Ich weiss nicht, wir mir ist!

[Lieder eines fahrenden Gesellen]

► 1883-1885/1891. Laulusarja matalalle lauluäänelle ja pianolle säveltäjän omiin teksteihin.

■ Vaeltavan kisällin lauluja

[Lieder eines fahrenden Gesellen. Nro 1, Wenn mein Schatz Hochzeit macht]

[Lieder eines fahrenden Gesellen. Nro 2, Ging heut' morgens übers Feld]

[Lieder eines fahrenden Gesellen. Nro 3, Ich hab' ein glühend Messer]

[Lieder eines fahrenden Gesellen. Nro 4, Die zwei blauen Augen]

[Lieder eines fahrenden Gesellen; sov., lauluääni, ork.]

► 1891-1895.

[Blumine]

► 1884-1888. Orkesteri. Sinfonian nro 1 viides osa (Andante), jonka säveltäjä hylkäsi.

[Sinfoniat, nro 1, D-duuri]

► 1884-1888/1893-1896. Osat: 1. Langsam. Schleppend. Wie ein Naturlaut. Im Anfang sehr gemächlich, 2. Kräftigt bewegt, doch nicht zu schnell – Trio. Recht gemächlich, 3. Feierlich und gemessen, ohne zu schleppen, 4. Stürmisch bewegt.

■ Titan. Titaani

[Der Trompeter von Säckingen]

► 1884. Näytelmämusiikkia orkesterille. Musiikki on pääosin kadoksissa, mutta sen osaa "Ein Ständchen am Rhein" Mahler käytti ensimmäisen sinfonian alkuperäisversion Andante-osana (Blumine).

[Sinfoniat, nro 2, c-molli]

► 1888-1894/1903. Sopraano, altto, sekakuoro ja orkesteri. Tekstit kokoelmasta *Des Knaben Wunderhorn* (osa 4) ja Friedrich Klopstock ja Gustava Mahler (osa 5). Osat: 1. Allegro maestoso, 2. Andante moderato, 3. Scherzo. In ruhig fliessender Bewegung, 4. Urlicht, 5. Im Tempo des Scherzos. Wild herausfahrend – Langsam – Allegro energico – Wieder zurückhaltend – Langsam. Misterioso (Aufersteh'n, ja aufersteh'n wirst du). Sinfonian sävellaji on tarkasti ottaen c-molli/Es-duuri.

■ Auferstehungs-Symphonie. Resurrection. Ylösnousemussinfonia

[Sinfoniat, nro 2, c-molli. Aufersteh'n, ja aufersteh'n]

■ O glaube, mein Herz, o glaube

[Sinfoniat, nro 2, c-molli. O Röschen rot!]

■ Der Mensch liegt in größter Not! Urlicht

[Totenfeier]

- ▶ 1888. Sinfoninen runo orkesterille. Sittemmin toisen sinfonian ensimmäiseksi osaksi päätyneen musiikin ensimmäinen versio.
- Todtenfeier. Maahanpanijaiset

[Das himmlische Leben]

- ▶ 10.2.1892. Lauluääni ja piano. Tämä laulu on sävelletty muiden *Wunderhorn*-laulujen aikaan, mutta sitä ei ole yleensä liitetty kahdentoista laulun ryhmään. Mahler käytti laulua myöhemmin sinfonian nro 4 neljännessä osassa.
- Wir genießen die himmlischen Freuden

[Des Knaben Wunderhorn]

- ▶ 1892-1898. Lauluääni ja piano. Kaikki tekstit ovat perinteisiä.
- Humoresken. Lieder und Gesänge IV

[Des Knaben Wunderhorn. Nro 1, Der Schildwache Nachtlied]

- Ich kann und mag nicht fröhlich sein

[Des Knaben Wunderhorn. Nro 2, Verlor'ne Müh]

- Büble, wir wollen ausse gehe!

[Des Knaben Wunderhorn. Nro 3, Trost im Unglück]

- Wohlan, die Zeit ist kommen

[Des Knaben Wunderhorn. Nro 4, Wer hat dies Liedlein erdacht?]

- Dort oben am Berg in dem hohen Haus

[Des Knaben Wunderhorn. Nro 5, Das irdische Lied]

- Mutter, ach Mutter, es hungert mich

[Des Knaben Wunderhorn. Nro 6, Des Antonius von Padua Fischpredigt]

- Antoniusz zur Predigt, die Kirche find't ledig

[Des Knaben Wunderhorn. Nro 7, Rheinlegendchen]

- Bald gras' ich am Neckar

[Des Knaben Wunderhorn. Nro 8, Lied des Verfolgten im Turm]

- Die Gedanken sind frei

[Des Knaben Wunderhorn. Nro 9, Wo die schönen Trompeten blasen]

- Wer ist denn draussen und wer klopft an

[Des Knaben Wunderhorn. Nro 10, Lob des hohen Verstandes]

- Einstmals in einem tiefem Tal

[Des Knaben Wunderhorn. Nro 11, Es sungen drei Engel]

- Es sungen drei Engel einen süssen Gesang

[Des Knaben Wunderhorn. Nro 12, Urlicht]

- O Röschen rot

[Des Knaben Wunderhorn; sov., lauluääni, ork.]

[Sinfoniat, nro 3, d-molli]

- ▶ 1893-1896/muokattu 1906. Alto, naiskuoro, poikakuoro ja orkesteri. Osat: 1. Kräftigt, Entschieden, 2. Tempo di Menuetto. Sehr mässig, 3. Comodo. Scherzando. Ohne Hast, 4. Seht langsam. Misterioso. Durchaus ppp, 5. Lustig im Tempo und keck im Ausdruck, 6. Langsam. Ruhevoll. Empfundnen. Sävellaji on d-molli/D-duuri.

- Kesäaamun unelma. Ein Sommermorgentraum

[Sinfoniat, nro 3, d-molli. Es sungen drei Engel]

[Sinfoniat, nro 3, d-molli. O Mensch! gib acht!]

[Sinfoniat, nro 4, G-duuri]

► 1892/1899-1900/1901-1910. Esityskokoonpanona sopraano ja orkesteri. Osat: 1. Bedächtig. Nicht eilen, 2. In gemächlicher Bewegung. Ohne Hast, 3. Ruhevoll ja 4. Sehr behaglich. Neljännösen laulun *Das himmlische Leben* (Wir geniessen die himmlischen Freuden) yksinlauluversio on tässä luettelossa itsenäisenä lauluna. Sinfonian sävellaji on G-duuri/E-duuri.

[Sinfoniat, nro 4, G-duuri. Das himmlische Leben]

- Wir genießen die himmlischen Freuden

[O Mensch! Gib acht!]

► 1896. Lauluääni ja piano. Teksti Friedrich Nietzsche. Yksinlauluversio sinfonian nro 3 neljännessä osassa olevasta laulusta.

[Revelge]

► 1899. Lauluääni ja orkesteri. Teksti kokoelmasta *Des Knaben Wunderhorn*.

- Des Morgens zwischen drei'n und vieren. Sieben Lieder aus letzter Zeit

[Revelge; sov., lauluääni, piano]

[Blicke mir nicht in die Lieder]

► 1901. Lauluääni ja orkesteri. Teksti Friedrich Rückert.

- Fünt Rückert-Lieder

[Blicke mir nicht in die Lieder; sov., lauluääni, piano]

[Ich atmet' einen Linden Duft]

► 1901. Lauluääni ja orkesteri. Teksti Friedrich Rückert.

- Fünt Rückert-Lieder

[Ich atmet' einen Linden Duft; sov., lauluääni, piano]

[Ich bin der Welt abhanden gekommen]

► 1901. Lauluääni ja orkesteri. Teksti Friedrich Rückert.

- Fünt Rückert-Lieder

[Ich bin der Welt abhanden gekommen; sov., lauluääni, piano]

[Kindertotenlieder]

► 1901-1904. Lauluääni ja orkesteri. Tekstit Friedrich Rückert.

[Kindertotenlieder. Nro 1, Nun will die Sonn' so hell aufgeh'n]

[Kindertotenlieder. Nro 2, Nun seh' ich wohl, warum so dunkle Flammen]

[Kindertotenlieder. Nro 3, Wenn dein Mütterlein]

[Kindertotenlieder. Nro 4, Oft denk' ich, sie sind nur ausgegangen!]

[Kindertotenlieder. Nro 5, In diesem Wetter, in diesem Braus]

[Kindertotenlieder; sov., lauluääni, piano]

[Sinfoniat, nro 5, cis-molli]

► 1901-1902/1905/1911. Osat: 1. Trauermarsch. In gemessenem Schritt. Streng. Wie ein Kondukt, 2. Stürmisch bewegt, mit grösster Vehemenz, 3. Scherzo. Kräftigt, nicht zu schnell, 4. Adagietto. Sehr langsam, 5. Rondo-Finale. Allegro – Allegro giocoso. Frisch. Sävellaji on cis-molli/D-duuri, joskaan Mahler itse ei halunnut sävellykseensä liitettävän mitään sävellajia.

[Sinfoniat, nro 5, cis-molli. Adagietto]

► Tätä hidasta osaa esitetään paljon ilman muita sinfonian osia ja se tuli erityisen suosituksi esiintymisestään Luchino Viscontin elokuvassa *Kuolema Venetsiassa*.

[Sinfoniat, nro 5, cis-molli. Trauermarsch]

[Sinfoniat, nro 5, cis-molli (1905)]

► Sinfonia julkaistiin ensimmäisen kerran 1904 ja hiukan korjattuna 1905. Tämä versio oli esityksissä käytössä aina vuoteen 1964 asti, jolloin Mahlerin 1911 korjaama lopullinen versio ensimmäisen kerran julkaistiin.

[Der Tamboursg'sell]

► 1901. Lauluääni ja orkesteri. Teksti Friedrich Rückert.

■ Fünf Rückert-Lieder. Ich armer Tamboursg'sell!

[Der Tamboursg'sell; sov., lauluääni, piano]

[Um Mitternacht]

► 1901. Lauluääni ja orkesteri. Teksti Friedrich Rückert.

■ Fünf Rückert-Lieder

[Um Mitternacht; sov., piano]

[Liebst du um Schönheit]

► 1902. Lauluääni ja piano. Teksti Friedrich Rückert.

[Liebst du um Schönheit; sov., lauluääni, ork.]

► 1916. Sovituksen on tehnyt Max Puttman.

[Sinfoniat, nro 6, a-molli]

► 1903-1904/1906. Osat: 1. Allegro energico, ma non troppo, 2. Scherzo. Wuchtig, 3. Andante moderato, 4. Allegro moderato.

■ Tragic. Die Tragische. Traaginen sinfonia

[Sinfoniat, nro 7, e-molli]

► 1904-1905. Osat: Langsam (Adagio) – Allegro risoluto, ma non troppo, 2. Nachtmusik. Allegro moderato, 3. Scherzo. Schattenhaft, 4. Nachtmusik. Andante amoroso, 5. Rondo-Finale. Allegro ordinario – Allegro moderato ma energico. Sinfonian sävellaji on ei ole yksiselitteisesti e-molli, mutta tämä ratkaisu on laajasti vakiintunut.

■ Lied der Nacht. Nachtmusik. Nocturne. Song of the night. Yön laulu.

[Sinfoniat, nro 8, Es-duuri]

► 1906. Kolme sopraanoa, kaksi alttoa, tenori, baritoni, basso, poikakuoro, sekakuoro ja orkesteri.

Osat: 1. Veni, creator spiritus (Veni, creator Spiritus – Imple superna gratia – Infirma nostri corporis – Allegro, etwas hastig – Infirma nostri corporis – Accende lumen sensibus – Qui Paraclitus diceris – Gloria Patri Domino), 2. Schlusszene aus 'Faust' (kaikkiaan 24 osaa, joista 1, 2 ja 13 ovat instrumentaalisia. Ensimmäinen vokaalinumero alkaa sanoilla Waldung, sie schwankt heran).

■ Sinfonie der Tausend. Symphonie des Mille. Symphony of a Thousand. Tuhannen sinfonia

[Das Lied von der Erde]

► 1908-1909. Sinfonia tenorille, altolle/baritonille ja orkesterille. Tekstit Li Bai (tai Li Po, 701-762), saksannokset Hans Bethge (1876-1946).

[Das Lied von der Erde. Nro 1, Das Trinklied vom Jammer der Erde]

■ Schon winkt der Wein im goldnen Pokale

[Das Lied von der Erde. Nro 2, Der Einsame im Herbst]

■ Herbstnebel wallen bläulich überm See

[Das Lied von der Erde. Nro 3, Von der Jugend]

■ Mitten in dem kleinen Teiche

[Das Lied von der Erde. Nro 4, Von der Schönheit]

■ Junge Mädchen pflücken Blumen

[Das Lied von der Erde. Nro 5, Der Trunkene im Frühling]

■ Wenn nur ein Traum das Leben ist

[Das Lied von der Erde. Nro 6, Der Abschied]

■ Die Sonne scheidet hinter dem Gebirge

[Das Lied von der Erde; sov., T, A, piano]

[Sinfoniat, nro 9, D-duuri]

► 1908-1909. Osat: 1. Andante comodo, 2. Im Tempo eines gemächlichen Ländlers, etwas läppisch und sehr derb, 3. Rondo-Burleske. Allegro assai, sehr trotzig, 4. Adagio. Sehr langsam und noch zurückhaltend. Sävellaji on epämääräinen D-duuri/Des-duuri.

[Sinfoniat, nro 10, Fis-duuri]

► 1910. Teos jäi Mahlerilta keskeneräiseksi (vain osat 1 ja 3 valmistuivat kokonaan). Osat: 1. Adagio, 2. Scherzo, 3. Purgatorio. Allegro moderato (Kiirastuli), 4. Scherzo, 5. Finale. Sävellaji on fis-molli/Fis-duuri.

[Sinfoniat, nro 10, Fis-duuri / täyd. Cooke]

► Vuonna 1964 valmistunut Deryck Cookin täydentämä versio, joka on ollut laajasti konsertti- ja levytyskäytössä. Myös muita täydennyksiä on tehty (Clinton Carpenter, Joseph Wheeler, Remo Mazetti, Rudolf Baršai, Yoel Gamzou sekä Nicola Samale ja Giuseppe Mazzucucca yhdessä, ja ne merkitään tarvittaessa tämän mallin mukaan.

Weber, Carl Maria von & Mahler, Gustav

[Die drei Pintos, JAnh5]

► 1886-1887. Kyseessä on Weberin keskeneräinen ooppera, jonka Mahler kokosi luonnoksista, Weberin muista pienistä sävellyksistä sekä jossain määrin omasta musiikistaan. Lopputulosta on nykypäivän näkökulmasta pidettävä yhteissävellyksenä.